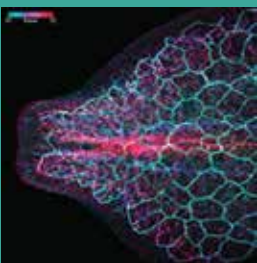
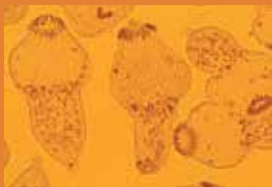

Správy Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV

Obsah čísla

❖ Zloženie výboru SPS pri SAV.....	3
❖ Oznamy výboru SPS pri SAV	
• Správa o hospodárení SPS pri SAV v roku 2023.....	5
• Správa o hospodárení SPS pri SAV v roku 2024.....	6
• Členské príspevky – číslo účtu.....	7
• Webová a Facebooková stránka.....	7
• Správa o činnosti Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV počas funkčného obdobia 2019 – 2024.....	8
• Správa revíznej komisie SPS pri SAV za funkčné obdobie 27.3.2019 – 9.5.2024.....	11
• Správa revíznej komisie SPS pri SAV o výsledkoch korešpondenčných volieb 2024.....	12
• Výsledky súťaže o cenu SPS pri SAV za najlepšiu vedeckú prácu mladých parazitológov publikovaných v roku 2022.....	13
❖ Významné udalosti z roku 2023	
• 70 rokov Slovenskej akadémie vied.....	14
• Sedem desaťročí výskumu parazitov: Parazitologický ústav SAV oslávil 70 rokov.....	18
❖ Aktivity členov SPS pri SAV v roku 2023.....	21
• Výber z facebookovej a webovej stránky SPS pri SAV.....	21
• Ohliadnutie za konferenciou XV. slovenské a české parazitologické dni, 13. – 17. máj 2024 Tesáre – Nové mlyny.....	28
• EMOP XIV.	30
• Slovenskí a českí parazitológovia sa stali členmi európskej organizácie ESCCAP.....	32
• Nová vedecká sieť One Health Vector Net (OHVEN).....	34
• Uplynulo 75 rokov od založenia Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach a 110 rokov od narodenia jej prvého rektora Akademika prof. MVDr. Jána Hovorku, DrSc.	35
❖ Zomrel významný slovenský parazitológ - Jozef Kazimír MACKO.....	37

Zloženie výboru SPS pri SAV

DO 1.6.2024

- **predseda**

doc. RNDr. Michal Stanko, DrSc.

- **podpredsedníčka**

MVDr. Daniela Antolová, DrSc.

- **hospodárka**

doc. MVDr. Zuzana Hurníková, PhD.

- **revízna komisia**

RNDr. Mikuláš Oros, PhD. (predseda)

MVDr. Zuzana Vasilková

- **Komisia hodnotiaca práce zaslané do súťaže
o Cenu SPS pre mladého vedeckého pracovníka**

MVDr. Martina Miterpáková, DrSc.

prof. RNDr. František Ondriská, PhD.

RNDr. Mikuláš Oros, PhD.

- **Redakčná rada Správ SPS pri SAV**

Hlavná redaktorka: MVDr. Martina Miterpáková, DrSc.

Redaktor: prof. RNDr. František Ondriská, PhD.

Redaktorka a grafická úprava: MVDr. Zuzana Vasilková

Externé redaktorky: RNDr. Elena Kocianová, DrSc.

prof. MVDr. Alica Kočišová, PhD.

OD 1.6.2024

- **predseda**

RNDr. Mikuláš Oros, DrSc.

- **podpredsedníčka**

MVDr. Daniela Antolová, DrSc.

- **hospodárka**

doc. MVDr. Zuzana Hurníková, PhD.

- **revízna komisia**

prof. MVDr. Alica Kočišová, PhD. (predsedníčka)

MVDr. Zuzana Vasilková

- **Komisia hodnotiaca práce zaslané do súťaže
o Cenu SPS pre mladého vedeckého pracovníka**

RNDr. Vojtech Boldiš, PhD. (predseda)

MVDr. Daniel Barčák, PhD.

prof. MVDr. Alica Kočišová, PhD.

- **Správca web stránky, facebookového profilu a
redaktorka Správ SPS**

MVDr. Zuzana Vasilková

Oznamy výboru SPS pri SAV

SPRÁVA O HOSPODÁRENÍ SPS PRI SAV V ROKU 2023

PRÍJMY

Počiatkový stav k 1.1.2023 – pokladňa	206,95 €
Počiatkový stav k 1.1.2023 – bežný účet	681,24 €
Členské príspevky	756,10 €
Sponzorské príjmy (BIOTECH sro.,K-Trade sro.,Labo SK sro., ECOMED -Ing.Fuchsberger Martin, Lambda Life a.s.)	1 950,00 €

Príjmy celkom	3 594,29 €
----------------------	-------------------

VÝDAVKY

Členský príspevok (RSVS, EFP)	74,00 €
Prevádzkové režia (bankové poplatky)	68,00 €
Ceny do súťaže – knižné poukážky	600,00 €
Sponzorovanie 70. výročia PaÚ SAV, v. v. i.	2 416,00 €
Ostatné (kvety jubilantom, poštovné)	44,40 €

Výdavky celkom	3 202,40 €
-----------------------	-------------------

Zostatok finančných prostriedkov k 31.12.2023:	391,89 €
---	-----------------

Z toho	– bežný účet:	352,84 €
	– pokladňa:	39,05 €

Vypracovala: Mária Molnárová
V Košiciach, 2.1.2023

SPRÁVA O HOSPODÁRENÍ SPS PRI SAV V ROKU 2024**PRÍJMY**

Počiatočný stav k 1.1.2024 – pokladňa	39,05 €
Počiatočný stav k 1.1.2024 – bežný účet	352,84 €
Členské príspevky	839,60 €
Sponzorské príjmy (PARADNI)	2 200,00 €
PARADNI -registračný poplatok na konferenciu	18 510,00 €

Príjmy celkom	21 941,49 €
----------------------	--------------------

VÝDAVKY

Členský príspevok (RSVS, EFP)	74,00 €
Prevádzková réžia (bankové poplatky)	60,00 €
PARADNI (dodávateľské faktúry, odvody, mzdy)	19 751,10 €
Voľby (drobný nákup, overenie podpisov, pošta, občerstvenie)	120,78 €
Prenájom rokovacích priestorov	50,00 €

Výdavky celkom	20 055,88 €
-----------------------	--------------------

Zostatok finančných prostriedkov k 31.12.2023:	1 885,61 €
---	-------------------

Z toho	– bežný účet:	1 844,14 €
	– pokladňa:	41,47 €

Vypracovala: Mária Molnárová
V Košiciach, 2.1.2025

ČLENSKÉ PRÍSPEVKY ZMENA ČÍSLA ÚČTU A VARIABILNÉHO SYMBOLU

Výška ročného členského príspevku **10,- EUR**.

Čestní členovia Spoločnosti príspevok neplatia.

Pre dôchodcov, mamičky (prípadne oteckov) na rodičovskej dovolenke a členov, ktorí sú dlhodobo v zahraničí je výška členského príspevku **3,30 EUR**.

Príslušnú sumu, prosíme, uhradiť na účet SPS vo Fio banke:

číslo účtu: 2403082468/8330

IBAN: SK21 8330 0000 0024 0308 2468

SWIFT/BIC: FIOZSKBAXXX

variabilný symbol: 2025

adresát: Slovenská parazitologická spoločnosť pri SAV

Hlinkova 3

040 01 Košice

Do správy pre prijímateľa, prosíme, nezabudnite uviesť **Vaše meno!**

Nájdete nás na:

<https://conpro.saske.sk/sps/>

<https://www.facebook.com/parazitologia.sk/>

SPRÁVA O ČINNOSTI SLOVENSKEJ PARAZITOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI PRI SAV POČAS FUNKČNÉHO OBDOBIA 2019 – 2024

Výbor Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV (ďalej len SPS pri SAV) pracoval vo funkčnom období **15. apríl 2019 – 20. máj 2024** v tomto zložení:

Predseda: Michal Stanko
Podpredsedníčka: Daniela Antolová
Hospodárka: Zuzana Hurníková
Členovia: Martina Miterpáková
František Ondriska
Revízna komisia
Predseda: Mikuláš Oros
Členka: Zuzana Vasilková

Zloženie Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV

K 20. máju 2024 tvorilo členskú základňu SPS pri SAV 105 členov (95 riadnych a 10 čestných) a 18 čestných zahraničných členov.

Počet členov v priebehu funkčného obdobia 2019 – 2024 bol:

2019: 105 členov + 18 čestných zahraničných členov
2020: 105 členov + 18 čestných zahraničných členov
2021: 107 členov + 18 čestných zahraničných členov
2022: 107 členov + 18 čestných zahraničných členov
2023: 97 členov + 18 čestných zahraničných členov.

Približne 54 % členov tvorili zamestnanci Slovenskej akadémie vied; 28,5 % členov tvorili zamestnanci univerzít (UVLF Košice; PriF UPJŠ Košice; LF UPJŠ Košice; PriF UK Bratislava; LF UK Bratislava; FHPV PU Prešov) a 17,5 % ostatní členovia (nemocnice; diagnostické laboratóriá; ŠVPS; RÚVZ atď.).

Činnosť SPS pri SAV bola zameraná predovšetkým na:

1. organizáciu vedeckých podujatí
2. vydávanie Správ SPS pri SAV
3. organizáciu súťaží a udeľovanie cien (Cena SPS pre mladého vedeckého pracovníka; ocenenia na konferenciách; Medaila akademika Hovorku)
4. plnenie finančných záväzkov.

ad 1) Organizácia vedeckých podujatí

V období 2019 – 2024 bola činnosť SPS pri SAV ovplyvnená pandémiou COVID-19 (najmä v rokoch 2020 a 2021), napriek tomu bola hlavným organizátorom, resp. spoluorganizátorom viacerých vedeckých podujatí:

- Názov podujatia: VI. Labudove dni
Hlavný organizátor: Virologický ústav SAV, v. v. i. (Mgr. Eva Špitálska, PhD.)
Ústav zoológie SAV, v. v. i.
Spoluorganizátor: SPS pri SAV

Termín podujatia: 4. – 6. apríl 2022
Miesto konania: Smolenice, Slovensko

- Názov podujatia: Slávnostný seminár PaÚ SAV, v. v. i. (pri príležitosti 70. výročia založenia ústavu)
Hlavný organizátor: Parazitologický ústav SAV, v. v. i. (RNDr. Ivica Hromadová, DrSc.)
Spoluorganizátor: SPS pri SAV
Termín podujatia: 13. apríl 2023
Miesto konania: Košice, Slovensko
- Názov podujatia: II. aktuálne problémy humánnej parazitológie
Hlavný organizátor: Medirex Group Academy n. o. (prof. RNDr. František Ondriska, PhD.)
Spoluorganizátor: SPS pri SAV
Termín podujatia: 20. september 2023
Miesto konania: Bratislava, Slovensko
- Názov podujatia: XV. slovenské a české parazitologické dni
Hlavný organizátor: Ústav zoológie SAV, v. v. i. (MVDr. Yuliya Didyk, PhD.)
Spoluorganizátor: SPS pri SAV
Termín podujatia: 13. – 17. máj 2024
Miesto konania: Tesáre – Nové Mlyny, Slovensko

ad 2) Vydávanie Správ SPS pri SAV

Vo funkčnom období **2019 – 2024** pracovala redakčná rada Správ SPS pri SAV v zložení:

Hlavná redaktorka: Martina Miterpáková
Redaktori: František Ondriska
Zuzana Vasilková
Externé redaktorky: Elena Kociánová
Alica Kočišová

Počas funkčného obdobia boli vydané Správy SPS pri SAV č. 24 za roky 2020 a 2021 (dvojčísle), č. 25 za rok 2022 a č. 26 za rok 2023.

ad 3) Organizácia súťaží a udeľovanie cien

Hodnotiaca komisia „Ceny SPS pri SAV za najlepšie vedecké práce mladých parazitológov“ pracovala v zložení:

Predsedyňa komisie: Martina Miterpáková
Členovia: František Ondriska
Mikuláš Oros

- Za práce publikované v rokoch **2019 a 2020** ocenila troch súťažiacich:

- 1. miesto:** Mária Garajová, PriF UK: Cellulose fibrils formation and organisation of cytoskeleton during encystment are essential for *Acanthamoeba* cyst wall architecture (Scientific Reports, Nature, 2019)
- 2. miesto:** Daniel Barčák, PaÚ SAV, v. v. i.: Complex insight on microanatomy of larval „human broad tapeworm“ *Dibothriocephalus latus* (Cestoda: Diphyllbothriidea) (Parasites & Vectors, 2019)
- 3. miesto:** Júlia Jarošová, PaÚ SAV, v. v. i.: The fox tapeworm, *Echinococcus multilocularis*, in grey wolves and dogs in Slovakia: epidemiology and genetic analysis“ (Journal of Helminthology, 2020)

➤ Za práce publikované v roku **2021** ocenila troch súťažiacich:

- 1. miesto:** Dalibor Uhrovič, PaÚ SAV, v. v. i.: Molecular evidence of three closely related species of *Biacetabulum* Hunter, 1927 (Cestoda: Caryophyllidea): a case of recent speciation in different fish hosts (Catostomidae)? (Parasitology, 2021)
- 2. miesto:** Daniel Barčák, PaÚ SAV, v. v. i.: Hidden diversity of the most basal tapeworms (Cestoda, Gyrocotylidae), the enigmatic parasites of holocephalans (Chimaeriformes) (Scientific Reports, 2021)
- 3. miesto:** Zuzana Kasičová, UVLF Košice: Blood meal analysis: host-feeding patterns of biting midges (Diptera, Ceratopogonidae, Culicoides Latreille) in Slovakia (Parasite, 2021)

➤ Za práce publikované v roku **2022** ocenila troch súťažiacich:

- 1. miesto:** Monika Sučík, UVLF Košice: Comparison of Chemical and Biological Methods of Filtering *Cryptosporidia* from Water (Environmental Research and Public Health, 2022)
- 2. miesto:** Michaela Komáromyová, PaÚ SAV, v. v. i.: Impact of Sainfoin (*Onobrychis viciifolia*) Pellets on Parasitological Status, Antibody Responses, and Antioxidant Parameters in Lambs Infected with *Haemonchus contortus* (Pathogens, 2022)
- 3. miesto:** Katarína Štefanidesová, Virologický ústav, BMC SAV, v. v. i.: Unique genetic structure of the human tapeworm *Dibothriocephalus latus* from the Alpine lakes region – a successful adaptation? (Parasitology, 2022)

Na konferencii **XV. slovenské a české parazitologické dni (13. – 17. 5. 2024, Tesáre – Nové Mlyny)** prebiehala súťaž doktorandov o najlepšiu prednášku a poster. Hodnotiaca komisia ocenila troch najlepších v oboch kategóriách:

➤ **Najlepšia prednáška:**

- 1. miesto:** Tereza Kozelková, Parazitologický ústav BC ČAV, v. v. i., České Budějovice
- 2. miesto:** Šimon Zeman, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha
- 3. miesto:** Anna Marková, Parazitologický ústav SAV, v. v. i., Košice

➤ **Najlepší poster:**

- 1. miesto:** Ivanna Dmytriieva, Nature Research Centre, Vilnius; I. I. Schmalhausen Institute of Zoology of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv
- 2. miesto:** Michaela Kaduková, Katedra epizootológie, parazitológie a ochrany verejného zdravia, Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie, Košice
- 3. miesto:** Veronika Zikmundová, Fakulta zemědělská a technologická, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

ad 4) Plnenie finančných záväzkov

Slovenská parazitologická spoločnosť pri SAV aj v rokoch 2019 - 2024 plnila svoje finančné záväzky a každoročne uhrádzala poplatky pre Radu slovenských vedeckých spoločností (RSVS) a Európsku federáciu parazitológov (EFP).

Všetkým členom výboru SPS pri SAV, revíznej komisii, redakčnej rade, komisii pre hodnotenie príspevkov mladých parazitológov, všetkým organizátorom a spoluorganizátorom vedeckých podujatí pod záštitou SPS pri SAV a aktívnym prispievateľom do správ SPS pri SAV ďakujeme za výbornú spoluprácu počas celého uplynulého volebného obdobia!

Michal Stanko
Daniela Antolová

SPRÁVA REVÍZNEJ KOMISIE SPS PRI SAV ZA FUNKČNÉ OBDOBIE 27.3.2019 – 9.5.2024

Revízna komisia Slovenskej parazitologickej spoločnosti (ďalej SPS) pri SAV so sídlom na Parazitologickom ústave SAV, v. v. i. v Košiciach vykonala z dôvodu ukončenia funkčného obdobia doterajšieho výboru SPS dňa 9. 5. 2024 kontrolu činnosti a hospodárenia Spoločnosti s finančnými prostriedkami.

V uplynulom funkčnom období sa Spoločnosť venovala svojej hlavnej náplni – pravidelnému organizovaniu vedeckých podujatí, honorovaných súťaží mladých vedeckých pracovníkov do 35 rokov o najlepšiu publikáciu a vydávaniu zborníkov a správ SPS. Podrobný prehľad aktivít Spoločnosti, ktoré priamo súviseli s výskumom a vedeckou činnosťou jej členov v uplynulom funkčnom období je uvedený v Správe o činnosti výboru.

V súčasnosti, k. 9.5.2024 tvorí členskú základňu Spoločnosti 105 riadnych členov, z toho siedmi sú zahraniční, SPS má aj 18 zahraničných čestných členov. V roku 2019 a 2020 mala SPS 105 členov, v roku 2021 a 2022 tvorilo členskú základňu 107 členov, v roku 2023 sa počet zredukoval na 97 členov.

Predkladaná Správa revíznej komisie je zameraná na správu o kontrole a hospodárení s finančnými prostriedkami, ktoré boli počas uplynulého volebného obdobia využité v rámci činnosti Spoločnosti. Revízna komisia konštatuje, že Spoločnosť v rámci svojej činnosti dodržiavala finančnú disciplínu pri hospodárení so získanými prostriedkami.

V rokoch 2019 - 2023, počas funkčného obdobia aktuálneho výboru SPS pri SAV, dosiahli celkové príjmy Spoločnosti 10 364,84 € Hlavným zdrojom príjmov Spoločnosti boli v rokoch 2019 - 2022 členské príspevky, v roku 2023 to boli príspevky sponzorov na organizovanie Slávnostného seminára Paú SAV. Členské príspevky sa na zdrojoch Spoločnosti podieľali sumou 3 903,- €, ktoré celkovo tvorili 37,66 % všetkých príjmov SPS. Spoločnosť tiež od Rady slovenských vedeckých spoločností (RSVS) sprostredkovala dotácie podujatí, ktoré organizovala alebo spoluorganizovala podľa predloženého plánu organizovaných podujatí prostredníctvom spoločných projektov s Paú SAV, v. v. i. celkovou sumou 1 320,- €. Ku dňu 9.5.2024 je na bankovom účte Spoločnosti 17 212,12 € a v pokladni 137,- €, z toho podstatnú časť predstavujú financie na organizovanie aktuálne pripravovanej konferencie XV. slovenské a české parazitologické dni v Tesároch - Nových mlynoch v dňoch 13. - 17.5.2024. Vyúčtovanie konferencie sa bude riadiť platnými zásadami Spoločnosti a účtovnými predpismi.

Celkové výdavky Spoločnosti v rokoch 2019 - 2023 dosiahli 6 410,10 €. Podstatná časť výdavkov predstavovala dotácie na vecné ceny SPS pre mladých parazitológov sumou 2 105,07,- Eur. Výdavky na prevádzkovú réžiu a bankové poplatky Spoločnosti boli 603,68 €, členské príspevky do domácich (RSVS) a medzinárodných (EFP) asociácií predstavovali 370,- €, iné náklady (nákup kvetov pre jubilantov, cestovné, spoluorganizovanie Slávnostného seminára Paú SAV) boli dotované sumou 2 799,80 €. Finančné prostriedky boli čerpané v súlade s uzneseniami výboru spoločnosti.

Finančné prostriedky SPS sú v súčasnosti uložené na jednom bežnom účte v Slovenskej sporiteľni. Všetky účtovné operácie boli zapísané v peňažnom denníku a doložené boli príslušnými dokladmi. Účtovanie v peňažnom denníku sa uzatváralo každý mesiac prehľadným spôsobom, ktorý umožňuje kontrolu príjmov a výdavkov v bežnom mesiaci ako aj súhrnne za celý rok. Dôsledne sa dodržiavala

zásada podvojného účtovania. Na základe predložených dokladov revízna komisia konštatuje, že prostriedky SPS sa čerpali v súlade s jej zameraním a pri účtovných operáciách sa rešpektovali platné zásady.

Revízna komisia potvrdila platnosť Správ o hospodárení SPS pri SAV za roky 2019 až 2023, ktoré vypracovala p. Molnárová, poverená vedením účtovnej agendy Spoločnosti.

Košice 9. 5. 2024

Revízna komisia SPS pri SAV
RNDr. Mikuláš Oros, DrSc.

SPRÁVA REVÍZNEJ KOMISIE SPS PRI SAV O VÝSLEDKOH KOREŠPONDENČNÝCH VOLIEB 2024

V priebehu apríla 2024 prebiehali korešpondenčné voľby výboru a revíznej komisie Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV. Dátum ukončenia volieb a posledný deň na doručenie hlasovacieho lístka bol stanovený na 30. apríl 2024. Voľby boli tajné a anonymné.

Dňa 6. mája 2024 revízna komisia SPS pri SAV v zložení Dr. Oros (predseda) a Dr. Vasilková (členka), zrátała doručené hlasovacie lístky, overila ich platnosť a spočítala hlasy pridelené jednotlivým kandidátom. Za členov výboru a revíznej komisie mohli kandidovať a rovnako aj právo voliť všetci členovia SPS pri SAV (vrátane čestných zo Slovenska).

Spolu bolo rozoslaných 100 hlasovacích lístkov, z toho sa do 30. 4. 2024 vrátilo 67 hlasovacích lístkov a z toho 66 bolo platných.

Do výboru a revíznej komisie SPS pri SAV sa podľa výsledkov volieb dostalo prvých 7 členov SPS s najvyšším počtom hlasov, menovite Dr. Antolová a Dr. Oros s rovnakým počtom hlasov (38 hlasov), Dr. Hurníková (34 hlasov), Dr. Vasilková (21 hlasov), Dr. Barčák (20 hlasov), prof. Kočišová (15 hlasov) a Dr. Boldiš (14 hlasov). Všetci menovaní s činnosťou v novom výbore súhlasili.

Doručené hlasovacie lístky a záznam o sčítavaní hlasov sú prístupné k nahliadnutiu na sekretariáte SPS pri SAV, kde sú uložené.

V Košiciach, 6. 5. 2024

RNDr. Mikuláš Oros, DrSc.
Predseda revíznej komisie SPS pri SAV

CENY SPS PRI SAV ZA NAJLEPŠIE VEDECKÉ PRÁCE MLADÝCH PARAZITOLÓGOV ZA ROKY 2023 – 2024

Komisia pre udeľovanie Cien SPS pri SAV pre mladých vedeckých pracovníkov za roky 2023 – 2024 rozhodla o nasledujúcom poradí ocenených:

1.

MVDr. Michaela Liptáková r. Kaduková - interná doktorandka
Katedra epizootológie, parazitológie a ochrany spoločného zdravia,
UVLF v Košiciach
„*Cryptosporidium* infections in neonatal calves on a dairy farm“
Microorganisms, 2024, 12(7): 1416

2.

Mgr. Alžbeta Šujanová, PhD. - mladá vedecká pracovníčka do 35 rokov
Ústav zoológie SAV v Bratislave, P. B. Šivickis Laboratory of Parasitology,
Nature Research Center, Vilnius, Litva
„*Isospora* and *Lankesterella* parasites (Eimeriidae, Apicomplexa) of
passeriform birds in Europe: Infection rates, phylogeny, and pathogenicity“
Pathogens, 2024, 13(4): 337

3.

Mgr. Michal Benovics, PhD. - mladý vedecký pracovník do 35 rokov
Katedra Zoológie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
„Uncovering the monogenean species diversity of cyprinoid fish in Iraq using
an integrative approach“
Parasitology, 2024, 151: 220-246

**OCENENÝM
GRATULUJEME!**

Významné udalosti z roku 2023

70 ROKOV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

Sedem desaťročí modernej slovenskej vedy

Rok 2023 sa v dejinách slovenskej vedy zapísal ako významné jubileum – **Slovenská akadémia vied (SAV)** si pripomenula **70 rokov od prijatia zákona o SAV z 18. júna 1953**, ktorý položil základy jej existencie a fungovania v podobe, akú poznáme dnes. Počas siedmich dekád akadémia prešla mnohými historickými, spoločenskými aj vedeckými míľnikmi a stala sa najväčšou a najvýznamnejšou vedeckou inštitúciou na Slovensku.

Ako pripomenul predseda SAV **prof. Pavol Šajgalík**, akadémia vznikla v období silného sovietskeho politického a ideologického vplyvu, ktorý ovplyvnil jej štruktúru i počiatočné smerovanie. „Za 70 rokov sa však ukázalo, že to nepredznamenalo jej fatálnu deformáciu. Našťastie sa dnes SAV úrovňou aj zameraním radí k štandardným európskym vedeckým inštitúciám,“ zdôraznil.

Predseda SAV prof. Pavol Šajgalík.

Historické korene Slovenskej akadémie vied

Hoci sa môže zdať, že 70 rokov je v porovnaní s najstaršími európskymi akademickými inštitúciami krátke obdobie, SAV nevznikla bez historickej kontinuity. Už v roku **1735** sa polyhistor **Matej Bel** pokúsil založiť učennú spoločnosť vtedajšieho Prešporka. Nasledovali ďalšie iniciatívy – od Šafárikovej učenej spoločnosti až po **Slovenskú akadémiu vied a umení**, založenú v roku 1942. Politické a spoločenské okolnosti však nedovolili týmto inštitúciám dlhodobo prežiť.

Zlom nastal až po druhej svetovej vojne, keď bola **Slovenská akadémia vied** zriadená zákonom v roku 1953. Odvtedy prešla viacerými reformami a transformáciami, aby sa postupne vyprofilovala ako moderná vedecká inštitúcia s vysokou dôverou verejnosti.

Slávnostné oslavy 70. výročia v Bratislave

Ústredné oslavy jubilea sa uskutočnili **23. a 24. júna 2023 v Bratislave**. Ich vrcholom bolo slávnostné matiné v **Novej budove Slovenského národného divadla**, na ktorom sa stretli predstavitelia SAV, univerzít, verejných inštitúcií i významní hostia.

Súčasťou podujatia bolo **udelenie pamätných medailí** ústavom, osobnostiam vedy aj popularizátorom, ktorí sa významne zaslúžili o rozvoj výskumu, poznania a jeho šírenie v spoločnosti.

Prezidentka SR Zuzana Čaputová a predseda SAV prof. Pavol Šajgalík na slávnostnom matiné.

Ocenené ústavy SAV

Medaily za historický alebo aktuálny prínos spoločnosti získali:

- **Astronomický ústav SAV** – za výskum fyziky Slnka,
- **Ústav experimentálnej endokrinológie Biomedicínskeho centra SAV** – za výskum ochorení štítnej žľazy a porúch z nedostatku jódu,
- **Archeologický ústav SAV** – za digitalizáciu archeologických nálezov a ich sprístupňovanie verejnosti modernými technológiami,
- **Ústav vied o Zemi SAV** – za vybudovanie a prevádzku Národnej siete seizmických staníc,
- **Botanický ústav Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV** – za komplexné dielo *Rastlinné spoločenstvá Slovenska*,
- **Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV** – za Slovenský národný korpus.

Významné osobnosti slovenskej vedy

Medzi ocenenými vedcami a vedkýňami boli napríklad:

- **Ján Svoreň** – odborník na kométy a meteority, výrazný popularizátor astronómie,
- **Igor Broska** – zakladateľ genetickej mineralógie a geochemie akcesorických minerálov,
- **Karol Nemoga** – medzinárodne uznávaný expert na kryptografiu,
- **Daniela Ježová** – výskum neuroendokrinných mechanizmov stresu a chorôb,
- **Čestmír Altaner** – priekopník experimentálnej onkológie a génovej terapie,
- **Tomáš Bleha** – odborník na fyzikálnu a makromolekulovú chémiu,
- **Gabriela Kiliánová, Zuzana Kusá a Ivan Kamenec.**

Ocenení boli aj externí členovia Vedeckej rady SAV vrátane **Evy Zažímalovej**, predsedníčky Akadémie vied ČR, a rektorov popredných slovenských univerzít.

Víkend so SAV: Veda pre verejnosť

Významnou súčasťou osláv bol **Víkend so SAV** na Námestí M. R. Štefánika pri bratislavskej Euroveí. Podujatie počas dvoch dní navštívilo takmer **11 000 ľudí**, čo potvrdilo veľký verejný záujem o vedu a výskum.

Viac než **50 stánkov** a vyše **200 vedkýň a vedcov** predstavilo pestrú paletu výskumných tém – od astronómie, fyziky a chémie, cez biológiu a medicínu, až po humanitné a spoločenské vedy. Návštevníci si mohli vyskúšať experimenty, diskutovať s odborníkmi a nahliadnuť do sveta vedy zblízka.

Ako zdôraznil Marek Radvanský, člen Predsedníctva SAV: „Vedieť vedu vysvetliť spoločnosti je rovnako dôležité, ako robiť vedu samotnú.“

V rámci programu prebehlo aj natáčanie **Vedeckého podcastu SAV** s prof. Šajgalíkom, relácie **Experiment** (RTVS) za účasti **Dr. Daniely Antolovej**. Súčasťou bol aj koncert kapely **Korben Dallas** a bohatý sprievodný program.

Oslavy jubilea v Košiciach

Riaditeľka PaÚ SAV, v. v. i. Dr. Ivica Hromadová (foto vľavo) a zástupkyne riaditeľky Dr. Martina Miterpáková a Dr. Daniela Antolová (foto vpravo) na Víkende so SAV.

Jubileum si SAV pripomenula aj **14. novembra 2023 v Košiciach**, druhom najväčšom centre vedy a výskumu na Slovensku. Vo **Východoslovenskej galérii** sa uskutočnilo prezentačné podujatie ôsmich ústavov SAV pôsobiacich na východnom Slovensku.

Predseda SAV **Pavol Šajgalík** vyzdvihol význam spolupráce s univerzitami a koncentrácie špičkových odborníkov: „Takmer všetky vedecké objavy sú výsledkom spolupráce.“

Bývalý rektor **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, **prof. Pavol Sovák**, zdôraznil pozitívny vplyv SAV na rozvoj regiónu, kvalitu vzdelávania aj budovanie špičkových laboratórií po vstupe Slovenska do Európskej únie.

V príjemnej atmosfére vypovedal moderátor Gregor Mareš riaditeľov košických ústavov SAV, medzi nimi aj Dr. Ivicu Hromadovú (v strede).

SAV, univerzity a budúcnosť spoločnosti

Podľa Pavla Šajgalíka je užšia spolupráca SAV a univerzít kľúčová pre dlhodobý rozvoj krajiny. Investície do vedy, vzdelania a kultúry presahujú krátkodobé politické cykly, no sú nevyhnutným predpokladom inovácií, prosperity a kultivovanej spoločnosti.

Zdroje a odkazy

TASR – Vyjadrenia predsedu SAV Pavla Šajgalíka
Časopis *Akadémia* / Správy SAV

Pre viac detailov môžete využiť QR kód.

Slovenská akadémia vied – 70. výročie:
<https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=anniversary-70>
(vrátane videa zo slávnostného matiné a fotogalérii)

Pre viac detailov môžete využiť QR kód.

Relácia Experiment: <https://www.rtvs.sk/televizia/archiv/15377/410593>

SEDEM DESAŤROČÍ VÝSKUMU PARAZITOV: PARAZITOLOGICKÝ ÚSTAV SAV OSLÁVIL 70 ROKOV

Parazitologický ústav Slovenskej akadémie vied (SAV) si v tomto roku pripomína významné jubileum – 70. výročie svojho založenia. Slávnostné podujatie, ktoré spojilo spomienky na minulosť s pohľadom do budúcnosti, sa uskutočnilo za účasti predstaviteľov akademických inštitúcií, Slovenskej akadémie vied, štátnych organizácií aj dlhoročných partnerov z praxe. Podujatie moderovala MVDr. Martina Miterpáková, DrSc., zástupkyňa riaditeľky Parazitologického ústavu SAV.

Už od svojho vzniku sa ústav profiluje ako špičkové pracovisko základného aj aplikovaného výskumu parazitov s významným presahom do veterinárnej a humánnej medicíny, ekológie či ochrany verejného zdravia. Jeho zakladateľom bol akademik Ján Hovorka, ktorého vízia položila pevné základy systematického parazitologického výskumu na Slovensku.

Silná akademická a inštitucionálna podpora

Jubilejnú slávnosť poctili svojou prítomnosťou viacerí významní hostia z univerzitného a výskumného prostredia. Medzi pozvanými boli zástupcovia Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Prešovskej univerzity v Prešove.

Osobitne možno spomenúť doc. Janu Koščovú, PhD., prorektorku pre vedecko-výskumnú činnosť a doktorandské štúdium UVLF, Dr. h. c. prof. Janu Mojžišovú, PhD., emeritnú rektorku UVLF, prof. Petra Fedoročka, prorektora UPJŠ, ako aj prof. Moniku Halánovú, PhD., prodekanu Lekárskej fakulty UPJŠ a prednostku Ústavu epidemiológie. Významnú časť hostí tvorili aj riaditelia a zástupcovia ústavov SAV, medzi nimi Mgr. Denisa Fedáková, PhD. (Centrum spoločenských a psychologických vied SAV), doc. Zuzana Gažová, DrSc. (Ústav experimentálnej fyziky SAV), doc. Pavol Hvizdoš, DrSc. (Ústav materiálového výskumu SAV) či Ing. Slavomír Hredzák, PhD. (Ústav geotechniky SAV).

Spolupráca, ktorá prekračuje hranice laboratórií

Parazitologický ústav SAV dlhodobo rozvíja spoluprácu nielen s akademickými pracoviskami, ale aj so štátnymi inštitúciami a súkromným sektorom. Medzi hosťami nechýbali zástupcovia spoločnosti MEDIREX, a.s., Veterinárneho a potravinového ústavu, Botanickéj záhrady UPJŠ, Tatranského národného parku či Slovenského rybárskeho zväzu. Slávnosť sa konala v priestoroch Inštitútu vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach.

Osobitné privítanie patrilo bývalým aj súčasným zamestnancom ústavu, ktorí sa počas desaťročí

významne podieľali na jeho rozvoji a budovaní dobrého mena doma aj v zahraničí. Medzi nimi aj prof. MVDr. Pavol Dubinský, DrSc., dlhoročný riaditeľ ústavu, ktorý sa príhovore vrátil k jeho kľúčovým historickým míľnikom.

Prof. MVDr. Pavol Dubinský, DrSc. - dlhoročný riaditeľ Parazitologického ústavu SAV.

Minulosť, prítomnosť a moderná prezentácia vedy

Riaditeľka ústavu RNDr. Ivica Hromadová, DrSc. sa vo svojom vystúpení zamerala na históriu ústavu, jeho vedecké úspechy a kľúčové osobnosti, ktoré stáli pri formovaní a rozvoji Parazitologického ústavu SAV – jeho zakladateľa, akademika Jána Hovorku, ktorému bola pamätná plaketa udelená *in memoriam*, ako aj ďalších dvoch bývalých riaditeľov, prof. MVDr. Pavla Dubinského, DrSc., a doc. MVDr. Branislava Peťka, DrSc., ktorí si plakety prevzali osobne, resp. sprostredkovane.

Súčasnú podobu ústavu, jeho organizačnú štruktúru a výskumné zameranie predstavilo aj krátke popularizačné video pripravené v spolupráci s Mgr. Martinom Bystrianskym z Referátu pre komunikáciu a médiá SAV. Modernou formou ukázalo nielen vedecké tímy, ale aj rozmanité objekty výskumu – od parazitov hospodárskych zvierat až po patogény významné pre verejné zdravie.

Ocenenia pre osobnosti spolupráce

Významnou súčasťou jubilejného stretnutia bolo aj slávnostné odovzdávanie pamätných plakietsk osobnostiam, ktoré sa dlhodobo a systematicky podieľajú na rozvoji Parazitologického ústavu SAV a na prepájaní jeho výskumu s univerzitným, klinickým a aplikačným prostredím. Pamätné plakety odovzdávala riaditeľka ústavu RNDr. Ivica Hromadová, DrSc.

Ocenenie si prevzali:

- ❖ RNDr. Ján Gálik, CSc., riaditeľ Neurobiologického ústavu Biomedicínskeho centra SAV,
- ❖ prof. MVDr. Štefan Faix, DrSc., riaditeľ Ústavu fyziológie hospodárskych zvierat Centra biovied SAV,
- ❖ MVDr. Markéta Derdáková, PhD., významná odborníčka v oblasti medicínskej parazitológie a zoonóz,
- ❖ doc. MVDr. Jana Koščová, PhD., prorektorka pre vedecko-výskumnú činnosť a doktorandské štúdium Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach,
- ❖ Dr. h. c. prof. MVDr. Jana Mojžišová, PhD., emeritná rektorka Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach,
- ❖ doc. RNDr. Peter Pristáš, CSc., riaditeľ Ústavu biologických a ekologických vied Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach,
- ❖ prof. MVDr. Monika Halánová, PhD., prodekanke Lekárskej fakulty UPJŠ a prednostka Ústavu epidemiológie,

- ❖ prof. RNDr. Pavol Mártonfi, PhD., riaditeľ Botanickej záhrady Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
- ❖ prof. RNDr. František Ondriska, PhD., dlhoročný spolupracovník ústavu a predstaviteľ spoločnosti MEDIREX, a.s.,
- ❖ Ing. Barbara Chovancová, PhD., z Výskumnej stanice a Múzea Tatranského národného parku v Tatranskej Lomnici,
- ❖ MVDr. Jozef Pokorný, riaditeľ Inštitútu vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach.

Ocenené osobnosti reprezentujú široké spektrum odborov – od základného biologického výskumu, cez veterinárnu a humánnu medicínu až po ochranu prírody a aplikovaný výskum. Ich spoločným menovateľom je dlhodobá odborná spolupráca, vzájomná dôvera a spoločný záujem o rozvoj parazitologického výskumu, ktorý

Prof. RNDr. František Ondriska, PhD. zo spoločnosti MEDIREX, a.s. a dlhoročný člen výboru SPS pri SAV, prijíma pamätnú plaketu

Dr. Daniela Antolová odovzdala pamätnú plaketu a kyticu aj súčasnej riaditeľke PaÚ SAV, Dr. Hromádovej

má nezastupiteľné miesto v riešení aktuálnych výziev verejného zdravia. Za zmienku stojí aj skutočnosť, že viacerí z ocenených sú členmi Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV.

Pohľad do budúcnosti

Záverečné blahoželania hostí potvrdili, že Parazitologický ústav SAV je rešpektovaným a neodmysliteľným partnerom v oblasti výskumu parazitárnych ochorení. Jubileum nebolo len oslavou minulých úspechov, ale aj záväzkom pokračovať v kvalitnom výskume, vzdelávaní a spolupráci, ktoré majú priamy dopad na zdravie ľudí, zvierat aj ekosystémov.

Sedemdesiat rokov existencie tak predstavuje nielen významný míľnik, ale aj pevný základ pre ďalšie desaťročia vedeckej práce.

Ďalšie zábery tu: <https://www.facebook.com/parazitologia.sk/posts/pfbid02BKxBEa7aSobA741hziZDBbUCYsBRvc9SHCEhYBcGTkQBWdmJRxcojxVULDRqowXmI>

Aktivity členov SPS pri SAV v roku 2023

Rok 2024 bol pre nás, členov SPS pri SAV, pomerne pestrý, o čom svedčí aj množstvo príspevkov na facebookovej stránke a webovej stránke SPS pri SAV. Ich výber Vám ponúkame v nasledujúcich riadkoch.

Výskum parazitov a parazitárnych ochorení sa neobmedzoval len na laboratóriá, ale presahoval do terénu, klinickej praxe, ochrany prírody, potravinovej bezpečnosti aj popularizácie vedy. Odborníci nielen z Parazitologického ústavu Slovenskej akadémie vied, v. v. i., v spolupráci s domácimi aj zahraničnými partnermi, aktívne reagovali na aktuálne výzvy súvisiace so zmenami životného prostredia, globálnou mobilitou a zdravím ľudí aj zvierat.

Parazity medzi fikciou a realitou

Práve popularizačný rozmer parazitológie stál v centre prvej košickej Vedeckej kaviarne 2024 s názvom „Parazity okolo nás. Fikcia a skutočnosť“, ktorá sa uskutočnila 31. januára 2024 v malej kinosále Tabačky v Košiciach. Prednášku viedla MVDr. Daniela Antolová, DrSc. z Parazitologického ústavu SAV, v. v. i., známa aj z televíznej relácie „Záhady tela“.

Prednáška (záznam: <https://youtu.be/c5gTjImTkHQ>, informácie: <https://www.neurobiology.sk/vedeckakaviaren/2024/01/31/parazity-okolo-nas-fikcia-a-skutocnost/>) priblížila základné pojmy parazitológie, historické súvislosti (Aesculapov had – vlasovec medinenský, zákaz konzumácie bravčového mäsa v súvislosti so svalovcom), ako aj fascinujúce príklady manipulácie správania hostiteľov parazitmi. Zazneli aj dôležité fakty o toxoplazmóze, pásomniciach, vlasovcoch u psov a o vplyve klimatickej zmeny na šírenie parazitov. Osobitná pozornosť bola venovaná hygienickej hypotéze a rizikám neoverených diagnostických metód, ako je biorezonancia.

Keď parazity lietajú: vtáčie kuklorodky a nové patogény

Významné výsledky priniesol aj výskum vtáčích kuklorodiek rodu *Ornithomya*. Vedkyne z Parazitologického ústavu SAV, v. v. i. a Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity publikovali v časopise *Vector-Borne and Zoonotic Diseases* (ČISOVSKÁ BAZSALOVICSOVÁ et al., 2023, DOI: 10.1089/vbz.2022.0088) prvý molekulárny skrining patogénov týchto ektoparazitov na Slovensku.

V príspevku pre portál VEDA NA DOSAH (25. januára 2024), autorky MVDr. Eva Čisovská, PhD. a RNDr. Bronislava Víchová, PhD. u druhov *Ornithomya avicularia* a *Ornithomya biloba* bola potvrdili prítomnosť parazitov rodu *Babesia* – *Babesia canis*, *Babesia venatorum* a *Babesia microti* a poukázali na možnú úlohu kuklorodiek v šírení zoonóz.

Nečakaný parazit u orla kráľovského

Prekvapivý objav sa viaže k orlovi kráľovskému (*Aquila heliaca*), chránenému druhu dravca. V chránenom vtáčom území Medzibodrožie pri obci Leles bol nájdený zranený jedinec, ošetrovaný na Klinike vtákov, exotických a voľne žijúcich zvierat UVLF v Košiciach.

Kolegovia z UVLF doc. MVDr. Ladislav Molnár, PhD. a MVDr. Peter Major, PhD. izolovali z jeho hltana motolicu *Cathaemasia hians*, typickú pre bociany. Identifikáciu potvrdil Parazitologický ústav SAV. Podľa správy vo VEDA NA DOSAH (15. februára 2024) ide o prvý zdokumentovaný výskyt tohto parazita u orla kráľovského. Výsledky boli publikované v časopise *Helminthologia* (Juhásová et al., 2023, DOI: 10.2478/helm-2023-0032).

Kliešte a osičky

Parazitológia má aj výrazný aplikačný rozmer. 13. marca 2024 navštívil RTVS Parazitologický ústav SAV, aby v relácii VAT predstavil výskum kliešťov a ich prirodzených nepriateľov – parazitoidných osičiek rodu *Ixodiphagus*, najmä *Ixodiphagus hookeri*. Reportáž doplnil článok „Hyperparazitické osičky, ktoré pomáhajú v boji proti kliešťom“ na stránke Aktuality SAV. Dr. Veronika Blažeková v ňom vysvetlila, že laboratórny chov osičiek dosahuje až 50 % mieru parazitácie kliešťov, čo predstavuje perspektívny ekologický nástroj kontroly ich populácií.

Zdroj: Aktuality SAV, https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=12104

Celá relácia VAT: <https://www.stvr.sk/televizia/archiv/14067/459939#81>

Kolegovia z Laboratória molekulárnej ekológie vektorov s moderátorom a redaktorom Gregorom Marešom (v strede).

Invázne druhy v mestách

S klimatickou zmenou súvisí aj šírenie inváznych druhov. Komár ázijský (*Aedes japonicus japonicus*) bol potvrdený aj v Košiciach, o čom informoval denník Korzár (<https://korzar.sme.sk/kosice/c/komar-azijsky-je-uz-aj-v-kosiciach-objavila-ho-expertka-keď-jej-zacal-cicat-krv>).

Prof. Alica Kočišová z UVLF v Košiciach upozornila, že ide o druh dobre adaptovaný na mestské prostredie. Na Slovensku je dnes evidovaných viac ako 50 druhov komárov, pričom invázne druhy predstavujú nové epidemiologické riziká.

Komár ázijský pri cicaní krvi (zdroj: Wikipedia).

Terénna romantika aj laboratórna realita

Aj takto romanticky, priam gýčovo, môže vyzeráť práca parazitológov v teréne. RNDr. Mikuláš Oros, DrSc., vedúci Laboratória ichtyoparazitológie PaÚ SAV a predseda Slovenskej parazitologickej spoločnosti, sa v auguste zúčastnil terénnej expedície na jazere Takvatn v Nórsku. Výskum sladkovodných rýb, slimákov a krivákov prebiehal v spolupráci s Parazitologickým ústavom Biologického centra AV ČR a Arctic University of Norway v Tromsø. Nazbieraný biologický materiál bude predmetom ďalších laboratórnych analýz.

Ryby, parazity a nové metódy

Na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave sa konala konferencia a valné zhromaždenie Slovenskej ichtyologickej spoločnosti (SIS). Mikuláš Oros a Daniel Barčák prezentovali výsledky o inváznom americkom druhu parazita u sumčiekov na Slovensku a o monitoringu parazitov rýb novej generácie. Obaja boli zvolení do orgánov Slovenskej ichtyologickej spoločnosti – Dr. Oros ako vedecký tajomník a Dr. Barčák ako člen Revíznej komisie.

Účastníci konferencie.

Veda pre verejnosť

Popularizácia vedy je neoddeliteľnou súčasťou našej práce. Pri príležitosti Svetového dňa Zeme (22. apríl) prednášal Ing. Marek Renčo, PhD. na ZŠ Nad Medzou v Spišskej Novej Vsi, kde žiakom predstavil pôdnú faunu a háďatká pod mikroskopom.

Ing. Renčo na Víkende so SAV v Trnave.

Rovnako aktívne sme sa zapojili do podujatí ako Víkend so SAV, Európska noc vedy 2024. Už viac než 50 rokov sa tešíme zo spolupráce s TANAP-om, vrátane výskumu pôdných hádčatiek po vetrových kalamitách v rokoch 2004 a 2014 (Ing. Andrea Čerevková, PhD., Ing. Marek Renčo, PhD.).

Naši „reprezentanti“ s riaditeľom PaÚ SAV, Dr. Mariánom Váradym (v saku) na Európskej noci vedy v Košiciach.

Úspešný bol aj Deň otvorených dverí PaÚ SAV, organizovaný počas Týždňa vedy a techniky na Slovensku 2024, kde mali návštevníci možnosť nahliadnuť do sveta parazitov a práce vedcov (foto vľavo).

Partnerstvá a jubileá

Pri príležitosti 75. výročia založenia Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach bola Parazitologickému ústavu SAV udelená pamätná plaketa za dlhoročnú spoluprácu, ktorú prevzal prof. MVDr. Marián Várady, DrSc.

Zdravie ľudí a zvierat:

Osobitnú pozornosť si zaslúžia parazity s priamym dopadom na verejné zdravie. Článok „Toxoplazmóza a mačky – naozaj nebezpečná dvojka?“ (Aktuality SAV, 8. 8. 2024) od Daniely Antolovej vysvetľuje, že na Slovensku je infikovaných približne 21 % dospelých, no riziko prenosu z mačiek je často preceňované. Mačky sú infekčné len krátko a jednoduché hygienické opatrenia výrazne znižujú riziko nákazy.

Podobne dôležité je upozornenie na leišmaniózu psov, ktorú si zvieratá prinášajú z dovoleník v Španielsku, Portugalsku, Grécku, Taliansku či Chorvátsku. Ako upozorňuje Martina Miterpáková, ide o vážne ochorenie prenášané muškami rodu *Phlebotomus*, ktorému je lepšie predchádzať než ho liečiť (https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=73&news_no=12083).

Pri príležitosti sviatku sv. Huberta (3. november 2024) Zuzana Hurníková v článku publikovanom v Aktualitách SAV upozornila na riziká spojené s konzumáciou mäsa z poľovačky a výskyt trichinel (svalovcov). (https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=12343).

Text detailne vysvetľuje biologické vlastnosti trichinel, ich evolučnú históriu, klinické prejavy infekcie u ľudí, historické a kultúrne súvislosti aj praktické odporúčania, ako sa chrániť pred nákazou.

Spolupráca, konferencie a medzinárodný rozmer

Rok 2024 bol bohatý aj na odborné stretnutia. V máji sa uskutočnila konferencia XV. slovenské a české parazitologické dni v Tesároch – Nových mlynoch, s viac než 90 účastníkmi z 9 krajín. V auguste nasledovalo prestížne XIV. európske parazitologické multilokvium (EMOP XIV) vo Vroclave, kde sa stretlo takmer 300 vedcov z 38 krajín.

Významným míľnikom bolo aj založenie ESCCAP SK & CZ so sídlom na Parazitologickom ústave SAV. Predsedníčkou sa stala MVDr. Martina Miterpáková, DrSc., podpredsedom prof. MVDr. David Modrý, PhD. Organizácia poskytuje odborné smernice veterinárom a venuje sa aj osвете verejnosti (<https://www.esccapskcz.org/slovakia/>).

Rok 2024 uzavrel spoločný seminár kolegov z Laboratória terapie parazitárnych nákaz PaÚ SAV, Ústavu fyziológie hospodárskych zvierat CBV SAV a Poznaň University of Life Sciences. Seminára sa zúčastnili prof. dr hab. Adam Cieślak a prof. dr hab. Dorota Cieślak, pričom cieľom bolo prezentovať dosiahnuté výsledky a naplánovať ďalšie experimenty.

Účastníci seminára kolegov z PaÚ SAV, ÚFHZ a Poznaňskej univerzity.

OHLIADNUTIE ZA KONFERENCIOU XV. SLOVENSKÉ A ČESKÉ PARAZITOLOGICKÉ DNI, 13. – 17. MÁJ 2024 TESÁRE – NOVÉ MLYNY

V krásnom prostredí stredného Ponitria na úpätí pohoria Považský Inovec v prírodnom areáli rekreačného strediska Tesáre – Nové mlyny, ďaleko od civilizácie sa v týždni od 13. do 17. mája 2024 uskutočnila konferencia XV. slovenské a české parazitologické dni. Podujatie organizoval Ústav zoológie SAV pod záštitou Slovenskej parazitologickej spoločnosti pri SAV a zúčastnilo sa ho cez 90 účastníkov z deviatich krajín: Bulharska, Česka, Fínska, Litvy, Nemecka, Rakúska, Slovenska, Ukrajiny a USA. Zaujímavý vedecký program dopĺňali spoločenské aktivity, ako návšteva Ekoparku v

Piešťanoch, nordic walking, či vydarený spoločenský večer. Na ňom boli vyhlásení aj víťazi študentskej súťaže o najlepšiu posterovú prezentáciu a prednášku. Stretnutie parazitológov opäť prinieslo množstvo informácií v oblasti parazitológie a priestor na profesionálne, aj neformálne stretnutia, ako aj vzácnu možnosť si na chvíľu odpočinúť od zhonu a elektronického smogu. Veríme, že tradícia stretávania sa parazitológov ostane zachovaná a tešíme sa na ďalšie stretnutia.

Účastníci konferencie.

Víťazi študentskej súťaže o najlepšiu prednášku a poster:

Prednáška:

1. cena: Tereza Kozelková, Parazitologický ústav BC ČAV, v. v. i., České Budějovice
2. cena: Šimon Zeman, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha
3. cena: Anna Marková, Parazitologický ústav SAV, v. v. i., Košice

Gratulujeme našej doktorandke Mgr. Anne Markovej k výhre 3. miesta za najlepšiu študentskú prednášku na konferencii (na zábere so školiteľkou Dr. Martinou Orosovou).

Posterová prezentácia:

1. cena: Ivanna Dmytriieva, Nature Research Centre, Vilnius; I. I. Schmalhausen Institute of Zoology of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv
2. cena: Michaela Kaduková, Katedra epizootológie, parazitológie a ochrany verejného zdravia, Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie, Košice
3. cena: Veronika Zikmundová, Fakulta zemědělská a technologická, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zuzana Hurníková

EMOP XIV.

V dňoch 26. až 30. augusta 2024 sa v poľskom Vroclave (Poľsko) konalo XIV. európske parazitologické multilokvium (EMOP XIV). Na tomto prestížnom podujatí sa stretli parazitológovia z celého sveta, vrátane výpravy zo Slovenska, aby sa podelili o špičkový výskum, diskutovali o nových trendoch v parazitológii a hľadali inovatívne riešenia globálnych výziev, ktoré parazitárne ochorenia predstavujú. Prekrásny Vroclav, známy svojím bohatým kultúrnym dedičstvom a historickým významom, poslúžil ako ideálna kulisa pre túto medzinárodnú konferenciu a podporil prostredie vedeckej spolupráce a výmeny názorov.

Témy multilokvivia EMOP XIV boli zamerané na najaktuálnejší vývoj v parazitológii vrátane pokroku v oblasti molekulárnych techník, parazitárnej genomiky, diagnostiky a liečebných stratégií. Podobne ako v predchádzajúcich ročníkoch konferencia prilákala rôznorodé publikum parazitológov - vedcov, výskumníkov a študentov nielen z Európy, ale doslova celého sveta, ktorých sa tam zišlo takmer 300 z 38 krajín. Podujatie bolo pre účastníkov dôležitou príležitosťou prezentovať svoje zistenia, zapojiť sa do diskusií s kolegami a budovať profesionálne siete.

Kľúčovou témou EMOP XIV bolo zameranie na interdisciplinárnu spoluprácu. Parazitológia sa svojou povahou prelína s mnohými oblasťami biológie, medicíny a verejného zdravia, ako je zrejmé aj z 330 abstraktov, sumarizujúcich 150 prednášok a 180 posterov, ktoré na podujatí odznali. Konferencia zahŕňala sekcie, ktoré sa zaoberali širokou škálou tém, od biológie a ekológie parazitov až po ich vplyv na zdravie ľudí a zvierat, ako

Účastníci konferencie z PaÚ SAV.

aj sociálno-ekonomické dôsledky parazitárnych ochorení v rôznych častiach sveta. Osobitná pozornosť bola venovaná novo sa otvárajúcim výzvam, ktoré predstavujú klimatická zmena, migrácia, či globalizácia a ktoré prispievajú k šíreniu parazitárnych infekcií v nových regiónoch. Abstrakty z konferencie si môžete prelistovať online tu: <https://annals-parasitology.eu/index.php/AoP/article/view/267/67>.

K vrcholom konferencie bezpochyby patrila séria plenárnych prednášok renomovaných odborníkov v oblasti parazitológie. Špičkoví rečníci sa zaoberali teoretickými základmi aj praktickými aplikáciami parazitologického výskumu. Medzi významné témy, o ktorých sa diskutovalo, patrila vývoj nových diagnostických nástrojov, úloha imunitného systému pri parazitárnych infekciách a hľadanie nových antiparazitárnych prípravkov a vakcín. Okrem toho sa kladol veľký dôraz na rastúcu úlohu genomiky a bioinformatiky pri pochopení biológie parazitov a interakcií medzi hostiteľom a parazitom.

Európska federácia parazitológov už tradične ocenila mladých vedcov s cieľom stimulovať mladých parazitológov a prispieť tak k rozvoju parazitologického výskumu v Európe. Z tohto ročníka si odniesli ceny Cecilia Wangari Wambul (Belgicko) za prácu na molekulárnej diagnostike schistozomózy v mieste poskytovania zdravotnej starostlivosti, Milan Miljević (Srbsko) za výskum *Hydatigera parva* u malých cicavcov na Pyrenejskom polostrove a Ilaria Bellini (Taliansko) za štúdiu o extracelulárnych vezikulách parazitov rodu *Anisakis*.

Za zmienku stoja aj spoločenské aspekty konferencie, ktoré boli navrhnuté tak, aby podporovali neformálne interakcie a vytváranie sietí. Súčasťou spoločenského programu boli kultúrne výlety po Vroclave vrátane návštev historických pamiatok, múzeí a botanickej záhrady. Tieto podujatia umožnili účastníkom ponoriť sa do miestnej kultúry a zároveň budovať vzťahy s kolegami z celého sveta.

Celkovo bolo XIV. európske parazitologické multilokvium mimoriadne úspešné a poskytlo dynamické fórum na rozvoj parazitologického výskumu a podporu globálnej spolupráce v boji proti parazitárnym ochoreniam. Konferencia pomohla posilniť význam pokračujúcich inovácií v tejto oblasti a zdôraznila potrebu jednotného interdisciplinárneho prístupu k riešeniu problematiky parazitárnych infekcií, najmä preto, že naďalej predstavujú významné výzvy pre verejné zdravie na celom svete.

Ďakujeme organizujúcej Poľskej parazitologickej spoločnosti za pekne pripravené podujatie. EMOP XV sa uskutoční v roku 2028 v Ríme.

Zuzana Hurníková

SLOVENSKÍ A ČESKÍ PARAZITOLÓGOVIA SA STALI ČLENMI EURÓPSKEJ ORGANIZÁCIE ESCCAP

Stretnutie riaditeľov národných organizácií ESCCAP Europe v Great Malevern, Spojené kráľovstvo (hlavné sídlo a sekretariát organizácie) 9. apríla 2024. V tento deň bola do organizácie oficiálne prijatá národná asociácia ESCCAP Slovensko a Česko. Pod obrázkom logo organizácie.

Na košickom Parazitologickom ústave SAV, v. v. i., vzniklo sídlo novej organizácie ESCCAP SK a CZ, národnej asociácie pre Slovenskú a Českú republiku. Ide o výsledok niekoľkoročnej snahy slovenských parazitológov, ktorú sprevádzalo splnenie mnohých podmienok – medzi inými aj spojenie s českými kolegami.

ESCCAP (European Scientific Counsel Companion Animal Parasites/Európska vedecká rada pre parazity spoločenských zvierat) je poradný orgán zložený z expertov v oblasti parazitológie a verejného zdravia, ktorí v organizácii pôsobia dobrovoľne. Hlavným cieľom organizácie je poskytovať odborníkom – veterinárom bezplatné poradenstvo, hlavne vo forme smerníc zameraných na liečbu a kontrolu parazitárnych infekcií v populácií spoločenských zvierat, a to v oficiálnych jazykoch jednotlivých krajín.

„Tieto smernice a terapeutické protokoly sa tvoria na základe nezávislých vedeckých výskumov, pravidelne sa revidujú a aktualizované. ESCCAP kladie veľký dôraz na spoluprácu medzi medicínskymi profesionálmi, spriaznenými štátnymi orgánmi a inštitúciami a investormi, aby zabezpečila okamžité a efektívne opatrenia na kontrolu šíriacich sa parazitárnych ochorení,“ vysvetľuje význam organizácie MVDr. Martina Miterpáková, DrSc., z Parazitologického ústavu (PaÚ) SAV, v. v. i., ktorú zvolili za predsedníčku ESCCAP Slovensko a Česko.

Okrem profesionálnej pomoci veterinárom a študentom veterinárskeho lekárstva sú aktivity organizácie vo veľkej miere zamerané na laickú verejnosť, a to prostredníctvom informačných materiálov a osvetovej činnosti.

Podpredsedom a zodpovedným za aktivity v Čechách je prof. MVDr. David Modrý, PhD., z Českej zemědělskej univerzity v Prahe. Do slovensko-českého tímu expertov patria aj MVDr. Daniela Antolová, DrSc., doc. MVDr. Zuzana Hurníková, PhD., prof. MVDr. Marián Várady, DrSc. a RNDr. Bronislava Víchová, PhD., z PaÚ SAV, prof.

MVDr. Alica Kočišová, PhD., a MVDr. Martina Karasová, PhD., z Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, MVDr. Kateřina Jirků, PhD. z Parazitologického ústavu Biologického centra Českej akadémie vied a MVDr. Lucia Anettová z Masarykovskej univerzity v Brne.

Nezávislú neziskovú organizáciu ESCCAP založili v roku 2005 a aktuálne pôsobí v 19 európskych krajinách (teraz už aj vrátane Slovenska a Česka) vo forme národných asociácií.

ESCCAP Welcomes Slovakia & Czechia

We are delighted to announce the formation of a new joint ESCCAP National Association in Slovakia and Czechia.

The new National Association is being led by Dr Martina Miterpáková DVM, DSc from the Institute of Parasitology, Slovak Academy of Sciences, Košice, Slovakia and Professor David Modrý DVM, PhD from the Czech University of Life Sciences in Prague, Czechia.

It was a pleasure to welcome Martina at the annual meetings in Malvern where she represented both countries.

The ESCCAP website has been amended to include the new countries and an online meeting is planned in May between representatives of ESCCAP Slovakia & Czechia and potential national sponsors.

We would like to take this opportunity to officially welcome Martina and David to ESCCAP.

Dr. Martina Miterpáková DVM, DSc

Professor David Modrý DVM, PhD

Predsedníčka a podpredseda organizácie ESCCAP Slovensko a Česko, Dr. Martina Miterpáková z PaÚ SAV, v. v. i., a prof. David Modrý z ČZU v Prahe.

Spracovala a foto: Martina Miterpáková

Pre viac informácií môžete zatiaľ navštíviť stránku ESCCAP Slovenska a Česka:

<https://www.esccapcz.org/slovakia/>

Zdroj: Aktuality SAV

NOVÁ VEDECKÁ SIEŤ ONE HEALTH VECTORNET (OHVEN)

ECDC a EFSA začiatkom roku 2024 začali tretiu iteráciu siete VectorNet s cieľom pokračovať v prevencii a kontrole patogénov/chorôb prenášaných vektormi v Európe. V súčasnosti túto sieť koordinuje Cedric Marsboom zo spoločnosti Avia-GIS s podporou základného tímu 16 inštitúcií v EÚ a susedných krajinách.

V dôsledku procedurálnych zmien ECDC a EFSA sa entomologická sieť VectorNet (VEN), ktorá bola zriadená v druhej iterácii, nahrádza entomologickou sieťou One Health VectorNet (OHVEN). Sieť OHVEN bude zložená z operačných kontaktných miest (OCP) ECDC pre entomológiu a siete EFSA pre veterinárnu entomológiu (NVE). Zatiaľ čo OCP sú menované národnými koordinátormi (ako v prípade všetkých sietí ECDC) a zastupujú entomológov pracujúcich v sektore verejného zdravia v boji proti patogénom/chorobám prenášaným vektormi, členovia NVE sú menovaní národnými kontaktnými miestami EFSA a zastupujú entomológov pracujúcich v sektore veterinárneho zdravia.

Vďaka tejto sieti OHVEN ECDC a EFSA veria, že sa im podarí zviditeľniť a zlepšiť inštitucionalizáciu členov siete v jednotlivých krajinách.

Prvé stretnutie členov novej siete One-Health VectorNet (Európska sieť pre humánnu a veterinárnu entomológiu) sa uskutočnilo 30.-31.10.2024 v Antverpách (Belgicko). Za Slovensko boli za členov humánnej entomológie menovaní: Bronislava Víchová, Karatína Peňazziová a Viktória Čabanová. Za členku sekcie veterinárnej entomológie bola nominovaná a schválená Alica Kočišová.

Cieľom siete pre veterinárnu entomológiu je posilniť spoluprácu a výmenu informácií medzi zúčastnenými stranami s cieľom podporiť prevenciu a kontrolu patogénov/chorôb prenášaných vektormi (VBD) v členských štátoch EÚ a v susedných krajinách. Vzhľadom na to, že VBD si pri svojej prevencii a kontrole vyžadujú jednotný zdravotný prístup, sieť bude úzko spolupracovať s Operačnými kontaktnými bodmi (OCP), ktoré vymenovalo Európske centrum pre kontrolu chorôb (ECDC) a ktoré zastupujú entomológov pracujúcich v sektore verejného zdravia ľudí. Spoločne budú tvoriť entomologickú sieť One-health VectorNet (OHVEN).

Aké sú hlavné ciele tejto siete?

1. Zúčastňovať sa na činnostiach OHVEN a prispievať k nim.
2. Vymieňať si entomologické odborné poznatky medzi krajinami, úradom EFSA a ECDC s cieľom pomôcť pri činnostiach hodnotenia rizík v oblasti patogénov/chorôb prenášaných vektormi.
3. Pôsobiť ako kontaktné miesto pre entomologické záležitosti jednotlivých krajín.
4. Zabezpečiť poskytovanie údajov o sledovaní vektorov s cieľom udržiavať a pokračovať vo vývoji celoeurópskej databázy o rozšírení, početnosti a sezónnosti vektorov.
5. Uľahčovať komunikáciu medzi vnútroštátnymi zdravotníckymi orgánmi a miestnymi entomológmi jednotlivých krajín.

Zároveň bude táto sieť spolupracovať s inými sieťami/projektmi a to:

1. Výmenou základných informácií o sledovaní patogénov/chorôb prenášaných vektormi (hostiteľ, patogén, vektor) a informácií o kontrole vektorov medzi národnými poskytovateľmi údajov, ECDC a EFSA a sieťami, ako sú napr:

- Sieť pre vznikajúce a vektormi prenášané patogény/choroby (EVD, ECDC);
- Sieť novovznikajúcich vírusových ochorení a odborných laboratórií (EVD-LabNet, ECDC);

- Sieť pre zdravie a dobré životné podmienky zvierat (AHAW, EFSA) a podskupina pre dohľad nad jedným zdravím;
- Sieť pre zoonózy (EFSA);
- Entomologická sieť pre zdravie rastlín.

2. Spoluprácou s ďalšími projektmi financovanými EC v oblastiach spoločného záujmu (akcia AIM-COST, MOOD, európske partnerstvá, ...).

Zaželajme slovenským členom novej vedeckej siete OHVEN veľa síl a úspechov pri plnení náročných úloh.

Alica Kočišová

UPLYNULO 75 ROKOV OD ZALOŽENIA UNIVERZITY VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA A FARMÁCIE V KOŠICIACH A 110 ROKOV OD NARODENIA JEJ PRVÉHO REKTORA AKADEMIKA PROF. MVDR. JÁNA HOVORKU, DRSC.

Slovensko bolo pred II. svetovou vojnou predovšetkým poľnohospodárskou krajinou, v ktorej však chov hospodárskych zvierat bol ohrozovaný viacerými nákazami. Počty veterinárnych lekárov stagnovali, ale úlohy pre túto profesiu narastali. V tejto zložitej situácii politici presadili vytvorenie školy na východnom Slovensku, preto v lete 1949 Povereníctvo školstva, vied a umení vymenovalo profesora MVDr. Jána Hovorku za člena Prípravného výboru pre založenie Vysokej školy zverolekárskej v Košiciach. Zápis do 1. ročníka sa konal 3. októbra 1949 a 12. októbra 1949 bol za prvého rektora vymenovaný prof. MVDr. Ján Hovorka, ktorý bol zároveň aj zakladateľom slovenskej parazitologickej školy. V roku 1952 bola Vysoká škola zverolekárska v Košiciach pripojená k Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre, tento stav sa zmenil až na konci roku 1968, keď Národné zhromaždenie schválilo vládny návrh zákona o zriadení Vysokých škôl veterinárskych v Brne a v Košiciach. Zákon nadobudol účinnosť 1. septembra 1969. Zmenu názvu na Univerzitu veterinárskeho lekárstva v Košiciach upravil zákon Slovenskej národnej rady z roku 1992. V súvislosti so zavedením nového akreditovaného študijného programu farmácia v akademickom roku 2006/2007 univerzita požiadala o zmenu názvu školy na Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach. Národná rada schválila tento názov s účinnosťou od 15. januára 2010. Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie (UVLF) je jediná vysoká škola na Slovensku, ktorá poskytuje veterinárne vzdelávanie a jedna z dvoch, ktoré poskytujú štúdium farmácie. Už trištvrté storočia spoluvytvára obraz východného Slovenska ako regiónu s kvalitným odborným, vedeckým a pedagogickým zázemím, no zároveň ho úzko a pevne spája s európskym vzdelávacím a výskumným priestorom. Univerzita je unikátna orientáciou na oblasť veterinárskych a farmaceutických vied na všetkých troch stupňoch vysokoškolského vzdelávania – bakalárskom, magisterskom i doktorandskom. Navštevuje ju asi dvetisíc dvesto študentov, z toho štvrtina sa vzdeláva v anglickom jazyku, ktorí prichádzajú na univerzitu študovať veterinárnu medicínu, najmä z Nórska, Švédska, Írska, Veľkej Británie, Islandu, Francúzska, Grécka, Cypru, Malty, Izraela, Turecka, Španielska, Belgicka, Rakúska, Juhoafrickej republiky, Thajska, Kanady i USA. V zložitom a náročnom procese ju medzinárodne uznávané authority zaradili k veterinárskym vzdelávacím inštitúciám so statusom evalvovaná a akreditovaná. Meno univerzity sa tak dostalo na mapu najlepších veterinárskych škôl v Európe.

Dennou formou sa študujú programy všeobecné veterinárske lekárstvo a hygiena potravín na spojenom 1. a 2. stupni 6-ročného doktorského štúdia, a farmácia na spojenom 1. a 2. stupni 5-ročného magisterského štúdia. Dennú aj externú formu na 1. stupni bakalárskeho štúdia ponúkajú programy veterinárna sestra, kynológia, vzťah človek – zviera a jeho využitie v canisterapii a hippoterapii, či bezpečnosť krmív a potravín. Študijný program trh a kvalita potravín a pohoda a ochrana zvierat je v dennej a externej forme určený pre magisterské štúdium. Na treťom, doktorandskom stupni štúdia, ponúka univerzita 11 akreditovaných programov. Diplom absolventa UVLF je akceptovaný vo všetkých krajinách EÚ.

Slávnostným zasadnutím akademickej obce si v stredu 30. októbra 2024 pripomenula Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach 75. výročie svojho vzniku. V aule UVLF sa pri tejto príležitosti stretli predstavitelia slovenských i českých univerzít, zástupcovia akademickej obce, ale aj samosprávy, štátnej správy a spoločenského života. Generálnym cieľom v dlhodobom zámere Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie (UVLF) v Košiciach je udržať úroveň výskumnej, vývojovej a tvorivej činnosti tak, aby zodpovedala univerzite európskeho štandardu, to vo svojom slávnostnom príhovore uviedol rektor univerzity prof. MVDr. Jozef Nagy, PhD. "Aby sme zabezpečili kontinuitu vývoja v rámci rozvíjania koncepcie Jeden svet - jedno zdravie prepojením veterinárnej a humánnej medicíny, hygieny potravín, životného prostredia a farmácie. A aby sme posilnili excelentný výskum, vývoj a inovácie a ich využitie v pedagogickom procese," dodal o cieľoch UVLF.

Širokú škálu vedeckých poznatkov ponúka UVLF nielen odbornej, ale i laickej verejnosti. Najvýraznejším počinom ostatných rokov bolo otvorenie Univerzitnej veterinárnej nemocnice. Vysoko špecializované služby poskytuje v nepretržitej službe. Klienti tu nájdú chirurgickú, onkologickú, oftalmologickú, internú, infekčnú, traumatologickú, neurologickú, dermatologickú i stomatologickú ambulanciu. Je súčasťou Medicínskeho univerzitného vedeckého parku v Košiciach a je klinickým i výskumným pracoviskom. Výsledkami prispieva k zlepšovaniu diagnostických, operačných a terapeutických postupov aj v humánnej medicíne.

V tejto súvislosti mi nedá nespomenúť proces formovania výučby parazitológie, ktorej zakladateľom a nestorom bol práve prvý rektor univerzity, akademik prof. MVDr. Ján Hovorka, DrSc., ktorý sa zaslúžil hlavne o výskum parazitov domácich i voľne žijúcich zvierat a parazitóz prenosných zo zvierat na človeka. A keďže bol prvým rektorom košickej Univerzity veterinárskeho lekárstva (1949-1952) a zakladajúcim riaditeľom bývalého Helmintologického, teraz Parazitologického ústavu SAV v Košiciach (1953-1988), bol aj prvým vysokoškolským učiteľom, ktorý vyučoval veterinársku parazitológiu na vtedajšej Katedre parazitológie a aplikovanej zoológie. V tomto roku neoslavuje svoje jubileum iba Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie, ktorú zakladal, ale pripomíname si aj stodesiate výročie narodenia akademika Hovorku.

Ústav parazitológie je pracovisko, ktoré vzniklo ako jedno z prvých pracovísk novozaloženej Vysokej školy veterinárskej v Košiciach dňa 1.10. 1949. Súčasťou Katedry parazitológie a aplikovanej zoológie bol Ústav parazitológie až do roku 1981, keď sa organizačne po pričlenení Oddelenia pre chov a choroby poľovnej zveri zmenil názov na Katedru parazitológie, chorôb rýb, včiel a zveri (do roku 2002). Od svojho vzniku katedra prešla rôznymi obdobiami vývoja, v rokoch 2002-2007 ako Katedra infekčných a parazitárnych chorôb. V roku 2007 prešla univerzita ďalšou výraznou zmenou z pohľadu výučby podľa druhov zvierat. Vzniká Katedra epizootológie a parazitológie, ktorá v súčasnosti nesie názov Katedra epizootológie, parazitológie a ochrany spoločného zdravia.

Uplynulý rok bol aj polo-jubilejným rokom pre autorku tohto príspevku, ktorá na UVLF v Košiciach pôsobí tridsaťpäť rokov. Výučba parazitológie sa za ostatné desaťročia výrazne zmenila a prešla viacerými obmenami a pravdepodobne v nasledujúcom období bude výučba prispôbená ďalším moderným formám a novodobým trendom, možno aj s využitím umelej inteligencie. V časoch dávno minulých sme pracovali so starými prístrojmi, centrifúgami a mikroskopmi, na ktorých sme si svetlo regulovali ešte manuálne zrkadielkom. S dnešným moderným vybavením učební sa to ani nedá porovnať, či už sa jedná o mikroskopy, centrifúgy, alebo premietací kamerový systém, ktorý výučbu a najmä diagnostiku veľmi uľahčuje. V súčasnosti pri výučbe používame najnovšie dostupné diagnostické metódy vyšetrovania výlučkov, tkanív a orgánov s výrazným posilnením rozvoja molekulárnych metód presnej druhovej identifikácie patogénov parazitárneho pôvodu. Súčasnosť aj budúcnosť našej veterinárskej profesie, jej význam a miesto v spoločnosti má korene v minulosti. Každé pracovisko našej univerzity ju má a má ju aj to naše pracovisko parazitológie, ktorého existencia je pevne spojená so vznikom celej univerzity. Sme tím špičkových, skúsených učiteľov a vedecko-výskumných pracovníkov, ktorí nadväzujú na historickú pedagogickú a vedecko-výskumnú činnosť, ktorá sa orientuje na štúdium parazitárnych chorôb zvierat. Želajme si do ďalších rokov veľa zdravia a entuziazmu do ďalšej práce.

Alica Kočišová

Zomrel významný slovenský parazitológ - Jozef Kazimír MACKO

Dňa 30. augusta 2024, vo veku úctyhodných 97 rokov, zomrel Ing. Jozef Kazimír MACKO, CSc., popredný slovenský vedec, taxonóm, zakladajúci člen Helmintologického laboratória, dnes Parazitologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Košiciach, historicky prvý predseda Vedeckej rady tohto pracoviska (1990-1992), autor mnohých pre vedu nových druhov parazitov vtákov, školiť doktorandov univerzít, vedec, o ktorom možno bez prehánania povedať, že celý svoj život zasvätil vede.

Narodil sa 21. januára 1927 na Marmarošskej Sihoti v Rumunsku, ako jediné dieťa, lesného inžiniera a učiteľky. V intelektuálnom bilingválnom slovensko-maďarskom rodinnom prostredí sa kládol dôraz na dobré vzdelanie a na to, aby mladý Jozef-Kazimír dokonale ovládal oba jazyky. V medzivojnovom období sa rodina presťahovala na stredné Slovensko, kde postupne navštevoval základnú školu v Podbrezovej a gymnázium v Kremnici. V roku 1946 zahájil štúdium na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach a po jeho ukončení, v roku 1953, sa ako začínajúci výskumník zamestnal v novo vzniknutom Helmintologickom laboratóriu v Košiciach, ktoré sa zakrátko pretransformovalo

na ústav SAV. Na tomto pracovisku pôsobil celý svoj aktívny život, až do odchodu do dôchodku. Vedecky aktívny však ostal i naďalej, publikoval ďalšie, predovšetkým taxonomické práce a spolupracoval s novou generáciou parazitológov.

Taxonómia a systematika helmintov bola vždy jednou zo základných nosných tém parazitologického výskumu a bola tiež prioritným objektom záujmu Ing. Macka. Venoval sa štúdiu celej škály parazitických organizmov hlavne z voľne žijúcich a domestikovaných vtákov. Úzko spolupracoval s pracovníkmi slovenských univerzít a múzeí. Organizoval početné terénne expedície na Slovensku (predovšetkým na území Východoslovenskej nížiny), ale i v zahraničí, ktorých najcennejším prínosom bolo vytvorenie unikátnej obsiahlej zbierky parazitov vtákov. Zbierka, vrátane najvzácnejších typových preparátov novo opísaných druhov parazitov, je dnes súčasťou zbierkového fondu prírodovednej sekcie Východoslovenského múzea v Košiciach. Časť bohatej kolekcie parazitov vtákov Ing. Macka sa nachádza aj v jednej z najvýznamnejších európskych zbierok helmintov Parazitologického ústavu, Biologického centra AV ČR v Českých Budějoviciach a je k dispozícii ako porovnávací materiál pre nové štúdie.

Ing. Macko opísal celkovo 33 pre vedu nových druhov helmintov vtákov, z toho 7 druhov motolíc, 20 cestódov a 6 druhov nematódov a celý rad druhov a rodov objavil prvý raz na novom území, alebo u nového vtáčieho hostiteľa (new geographic and host records). Ako autor populačnej teórie aplikovanej v parazitológii zdôrazňoval, a to predovšetkým pri opisoch nových druhov, význam druhového polymorfizmu (variability populácií druhov). Na tomto princípe revidoval a redeskriboval mnohé dovtedy platné a v domácej i zahraničnej literatúre nedostatočne opísané taxóny. Celkovo vo významných zahraničných a domácich časopisoch publikoval viac ako 260 vedeckých a odborných prác. Posledná z nich, opis nového druhu motolice z bociana bieleho vyšla tlačou v spolupráci s dlhoročnou spolupracovníčkou Ing. Macka, RNDr. Martou Špakulovou, DrSc., v roku 2014, v jeho veku 87 rokov (Description of rare echinostomatid fluke *Echinodollfusius longiuscula* n.sp. (Trematoda: Echinostomatidae) parasitizing white stork with an amended diagnosis of the genus *Echinodollfusius*).

V oblasti medzinárodnej spolupráce sú najvýznačnejšie opakované pobyty Ing. Macka na Kube, ako experta na cestódy a nematódy kurotvarych voľne žijúcich vtákov ale hlavne domácej hydiny, na farmách, ktoré v 70-tych rokoch minulého storočia v dôsledku nákaz parazitmi vykazovali v subtrópech enormné ekonomické straty. Okrem expertnej činnosti Ing. Macko využil svoje znalosti španielskeho jazyka a zapojil sa aj do vzdelávania kubánskych parazitológov. Z tohto teritória pochádza aj 6 originálnych objavov nových druhov, 4 motolíc a 2 pásomníc.

Osobne si vysoko cením Ing. Macka ako autoritu pri riešení komplikovaných taxonomických problémov v rámci Oddelenia systematiky Parazitologického ústavu SAV a charizmatického človeka, ktorý zásadne ovplyvnil aj moju profesionálnu kariéru. Vysoko si vážim aj jeho pôsobenie vo funkcii prvého predsedu Vedeckej rady ústavu v politicky problematickom transformačnom období začiatku deväťdesiatych rokov, kedy pomáhal tvoriť novú vedeckú koncepciu pracoviska založenú na výskumných projektoch. Aj jeho pričinením vznikol nový názov ústavu - Parazitologický ústav SAV.

Za významné výsledky biologickom výskume a za zásadný prínos k rozvoju vedného odboru parazitológie bola Ing. Jozefovi Kazimírovi Mackovi, CSc. v roku 1992 udelená Zlatá plaketa SAV. Je tiež nositeľom medaily akademika Jána Hovorku, zakladateľa a dlhoročného riaditeľa ústavu, ktorá mu bola v roku 1995 udelená Slovenskou parazitologickou spoločnosťou pri SAV.

Ing. Macko dlhodobo zápasil s podlomeným zdravím a z tohto dôvodu značná časť výsledkov jeho práce vznikala doma, počnúc základnou mikroskopickou identifikáciou druhov až po spísanie finálnej verzie publikácie. Veľkou oporou mu bola po celý život manželka, Ing. Anna Macková, CSc., vedecká pracovníčka Ústavu biologických a ekologických vied PF UPJŠ v Košiciach. Okrem podobného povolania ich spájali aj mnohé spoločné záujmy, predovšetkým láska k prírode.

Slovenská veda a parazitologická komunita stratila významného vedca a výnimočného človeka.

Vladimíra Hanzelová

Vydala:
Slovenská parazitologická spoločnosť pri SAV
Hlinkova 3
040 01 Košice
Tel: 055 63 344 55; Fax: 055 63 314 14
E-mail: sps@saske.sk
Web: <https://conpro.saske.sk/sps/>
<https://www.facebook.com/parazitologia.sk/>
Autori obrázkov na titulnej strane - pracovníci PaÚ SAV a M. Bystriansky
© 2023-24 Slovenská parazitologická spoločnosť pri SAV, Košice

Redaktorka a grafická úprava: MVDr. Zuzana Vasilková